

Solnčno mrknjenje 17. maja je bilo vidljivo v Evropi, nekterih krajih severne Afrike, Amerike in Azije; pričelo se je na zemlji sploh ob 3. u. 47. m. popoldne srednjega časa za Ljubljano, nekterih 125 milj daleč od otokov Sandwich (izgovarjaj Senduič) proti severo-juterni strani *); in končalo se je ob 8. u. 12 m. s. c. z. Lj. zvečer kakih 37 milj daleč od Pariza **) proti južno-zahodni strani. Celotno mrknjenje to ni bilo; največjo obširnost je doseglo blizo reke „Lena“ in blizo primorja severnega morja ***), kjer je bilo pokritih $11\frac{7}{10}$ pavcev solna (ob 5. u. 59. m. s. c. z. Lj.). V Draždanah je pokritih bilo $4\frac{5}{8}$, v Berlinu $4\frac{2}{3}$, v Petrogradu $7\frac{1}{2}$, v Kraljevcu 6, v Parizu 3 in na Dunaji $4\frac{1}{2}$ (v Ljubljani skoraj 4) pavcev. (Začetek za Lj.: ob 6. u. 36 m. zvečer, solnce je zašlo zakrito).

Lunino mrknjenje bo 1. in 2. junija vidljivo v Evropi, Afriki, deloma v Azii in Ameriki. Zvečer ob 10. u. 27 m. s. c. z. Lj. se začne, in končuje 2. junija zjutraj ob 1. u. 48. m. s. c. z. Lj. Celotno mrknjenje trpi od 11. u. 34. do 12. u. 40. m. tistega časa.

Podučne stvari.

Pogovori pod lipo.

Soseskine kase na kmetih.

Janez. Zopet druga nesreča žuga naši vasi. Kovalu je te dni čvetero krav za kugo poginilo.

Miha. Bog nas obvari še te nesreče! Vsi smo be-rači potem.

Jaka. Brez živine ni moči gospodariti. Al odkod dnarja dobiti? Grabež ga sicer posodi —

Juri. Se vé da ga posodi, če mu od goldinarja 2 krajcarja na teden obresti (činža) plačaš ali pa mu zato 3 dni tlako delaš, ker ima zemlje veliko.

Miha. Večkrat sem si mislil: nikar naj ne plačajmo odrtniku. Tožiti nas ne more. Vesel naj bo, da ga mi ne tožimo.

Janez. Kdo pa Ti bo drugo pot posodil, če zopet dnarja potrebuješ? Pol vasi bi bilo pred dvema letoma lakote (glada) konec vzelo, ko je bila letina tako slaba, ako bi nam ne bil Grabež posodil za seme in kruh, se vé, da nas je strašno stisnil, pa kaj smo hotli! Še davkov bi ne bili mogli plačati brez njega.

Miha. Veliko naših sosedov mu je še dolžnih in marsikak kos zemlje mu je zastavljene, ki mu ga dolžniki zastonj obdeljujejo. In vendar nam bo mogel spet on iz zadrege pomagati, kadar bomo cerkev zidali. Božja veža je prvo in najpotrebniše poslopje v soseski; brez nje ne moremo več biti. Delali bomo že; al dnarja nam je treba za kamnje, opeko (cegel), les, apno itd., pa tudi rokodelce moramo plačati.

Jakob. Vse to je res. Al Bog ne daj, da ti hiša in hlev pogori! sicer se še naših otrok otroci ne bojo izkopali iz dolgov.

Juri. Nekdaj je bilo vendar dosti bolje, ko smo še tlako in desetino imeli. Grajščina nam je dala žita, lesa in marsikaj družega, pa tudi dnarja, če je treba bilo, ker smo bili njeni podložni in smo ji tlako delali. Zdaj pa moramo Grabežu tlačari biti ali pa mu delati, da odrtniku plačamo obresti.

Miha. Sam Bog nas obrani tlake! Ljubše mi je vendar še, da me Grabež odera pri posojilu, kakor da sem tlačan grajščini. Tega pa že ne! Slaba letina, povodinj, goveja kuga, ogenj, ni vsaki dan, — tlaka pa je bila leto za letom gotova.

Janez. To je res; al nesreča ostane vsikdar nesreča, če tudi manja.

Solmašter. Možje! Dovolite tudi meni besedo. Lepo ste začeli svoj pogovor, še skor bolje kakor v marsikterem deželnem ali državnem zboru; ostanimo pri tem lepem redu; pustimo, kar je bilo in ni več, pa pogovorimo se raje: kako bi se dalo pridnim in poštenim gospodarjem pomagati, kadar so v dnarni stiski, da ne pridejo odrtnikom v roke, o katerih so že ranjki naš fajmošter Vertovec peli:

Ovna postrize, pomolze, odère do belih kostí,
Muzek polize, — posrka do zadnjega kančeka krí.

Jakob. Da! ostanimo pri svoji reči! Kaj tedaj, gospod šolmašter, Vi mislite o tem, kako bi si mógli pomagati?

Solmašter. Povejte mi, oče Jaka, najpoprej: koliko ste nekdam tlake delali grajščini?

Jaka. Zemljak (cel gruntar) po tri, polovičar (pol-gruntar) po dva, masličar (četrtruntar) po en dan vsaki teden; kajzarji in gostači dvanajst dni leto in dan.

Solmašter. Rekli ste že, da vas je grajščina podpirala, ker ste ji tlako delali. Kaj, ko bi zdaj, namesti da Grabežu tlako delate, jo sami sebi delali, da si tako sami sebi pomagata?

Janez. Kako nek gospod šolmašter, mislite to? Meni vaša beseda ni dosti jasna.

Solmašter. Naj Vam razložim bolj natanko. Tako-le mislim: Vsak sosesčan lahko 12 dni leto in dan dela. Kaj, ko bi se iz te dnine ali tega zaslužka (tabrha) naredila sososkina ali občinska kasa, iz ktere bi potem vi sosedje, kader dnarja potrebujete, kaj na pósito dobili proti temu, da v malih obrokih ali brištih dolg poplačujete in za obresti (činž) od vsakega goldinarja le pol novega krajcarja na mesec dni plačate? Naša vas šteje 200 sosesčanov, to stori 2400 delavnih dni leto in dan; ako se dnina (zaslužek na dan) šteje le za 30 krajc., bi soseskina kasa že prvo leto imela 720 gold. V malo letih ste rešeni vseh odrtnikov. (Vsi sosedje debelo gledajo učenika, pa nekako veselje jim igra v očéh.) Al možje, opravilo me kliče drugam; v nedeljo se spet snidemo tukaj, pa bomo govorili naprej. Z Bogom!

Sosedje. Hencajte! ni nam neumnega kvasil. Bomo vidili, kaj bo nadalje povedal. (Dal. prih.)

Slovstvo jugoslavenko.

Uspomena na Sloveniju. Spisao Anton Kos, pravnik kr. akademije u Zagrebu. — Pod tem naslovom je ravnokar na svetlo prišla brošurica, v kateri rodoljubni, čitateljem našega lista dobro znani pisatelj popisuje marsiktero dogodbo, ki jo je lansko leto potovaje po slovenskem Štajerji in Kranjskem doživel. Vidi se iz cele knjižice, da Slovana z dušo in telesom zanima posebno le to, kar se tiče narodnega življeja; vtiske svojega srca popisuje z živo besedo, ki je resna ali šaljiva, kakor nanaša situacija, ktero popisuje. Svesti smo si, da zanimive knjižice noben čitatelj ne bo brez zadovoljnosti z rok položil. Cena ji je le 25 kr. nov. dn. —g—

Nov časnik.

Na Dunaji je mesca aprila začel izhajati nemšk časnik, kteremu je naloga v prosti besedi, prav po domače (populär) pisati take reči, ktere pospešujejo omiko in blagor ljudstva. Ta časnik izhaja v zvezkih 1. in 16. dan vsakega mesca in se imenuje: „Für Stadt und Land. Gewidmet der Bildung und Wohlfahrt des Volkes. Populäres politisches Journal, re-

*) $231\frac{1}{2}^{\circ}$ vzhodnje daljave od otoka Ferro in 33° severne širokosti.

**) $19\frac{1}{2}^{\circ}$ dalj. in $47\frac{1}{4}^{\circ}$ s. šir.

***) $144\frac{1}{3}^{\circ}$ v. dalj. in $69\frac{1}{3}^{\circ}$ s. šir.

digirt und herausgegeben von Dr. H. Chiolich.“ Cena mu je po pošti za en mesec 50 krajc., za dva mesca 1 gold., za četrto leta 1 gld. 50 kr., za pol leta 3 gld., za celo leto 6 gold. Naročnina se franco pošilja pod naslovom: „An die Redaktion der Zeitschrift für Stadt und Land“ in Wien, Mariahilf, Getreidemarkt Nr. 5.

Imamo v rokah 3 zvezke, ktere moremo pohvaliti, da spolnujejo to, kar naslov čitatelju obeta; zato priporočamo list vsem takim, ki umejo jezik nemški. Našim Slovencem pa bomo včasih prinesli kak članek poslovenjen, ki se ujema z nalogo „Novično“. Tako smo začeli že danes z enim pod naslovom: „Soseskine kase na kmetih.“ — Ker pa je naše ljudi groza brati take nemške liste, ki nimajo za Slovane dobre besede in se morebiti bojé, da tudi ta časnik ne bi imel take namere, jim povemo, da gosp. dr. Chiolich (Čiolič) je Hrvat, ki v predgovoru svojem o tej zadevi govori tako-le: „Zum Schlusse noch ein Wort über die Sprache! Wir bekennen uns nicht zu dem Glauben jener Menschen, die aus Oesterreich einen Missionär deutscher Bildung machen und deshalb alle anderen Volksstämme germanisiren wollen. Wir wissen sehr gut, dass ein Deutscher, der ein französisches oder englisches Werk liest, nicht deshalb ein Franzose oder Engländer wird, und eben so gut wissen wir, dass auch der Ungar oder Slave durch das Studium eines Kant, Fichte oder Hegel, durch die Kenntniss der Gedichte Schillers oder Göthes auch nicht ein Deutscher wird; aber noch besser wissen wir, dass, je grösserer Zwang gegen das National-Gefühl, gegen die Mutter-Sprache ausgeübt wird, desto geringer die beabsichtigte Wirkung, desto energischer der Widerstand gegen den Zwang, desto kräftiger das National-Gefühl, welches endlich in Hass zwischen Nationen ausartet, die im Geiste wahrer Humanität friedlich neben einander leben könnten und sollten. Wenn wir bei dieser Ueberzeugung eine Zeitschrift, welche der Bildung aller Völker Oesterreichs gewidmet ist, dennoch in deutscher Sprache schreiben, sind wir von jeder Propaganda des Deutschthums weit entfernt; bei der Sprachenmenge in Oesterreich mussten wir aber, um nicht dem Zwecke des Unternehmens durch Vertheuerung entgegen zu wirken, eben nur eine Sprache wählen, welcher wenigstens in jedem Orte ein Mensch mächtig ist, dessen Bildung und gesellige Stellung ihn zugleich in der Regel befähigt, der Träger unserer Gedanken und Absichten im Volke zu werden.“

Ozir po domači.

Cerknica in njena okolica.

Popisal Andrej Likar.

(Dalje.)

Spomina vredne v Cerknici so tudi rake (Wasserleitungen), ki previdvajo železnocestno postajo na Rakeku s potrebno vodo. Iz cerkniškega potoka je najpoprej voda izpeljana v velik zidan vodnjak, kjer se voda, prelivaje se skozi pesek in drobno kamnje, po več predalih nesnage očisti. Potem se izliva v železne pod zemljo peljane cevi in teče sama pol ure dalje do Brodeca. Tukaj jo vzdiguje soparna mašina po nalašč sezidanem stolpu 12 sežnjev visoko, tako, da jo potem lastna teža, s katero tišči po stolpu nazaj, žene vkreber proti Rakeku do najvišega mesta, kjer se zbira v veliko obokano in z zemljo pokrito vodno hrambo. Iz te hrambe pa teče voda po cevih sama navzdol proti Rakeku na kolodvor, kjer služi hlaponom, vsem kolodvorcem, vsemu Rakeku, ker je izpeljana s kolodvora v vaški vodnjak, in izpeljejo

je še grozno veliko s posebnim vlakom na kolodvor v Postojno.

Podružnice cerkniške fare.

Cerkniška fara šteje brez Minišije 3300 duš in ima 9 podružnic.

Dve, sv. Roka in sv. Janeza Krstnika, ste pri Cerknici. Prva, na severnem koncu, in druga na južnem v polji na pokopališču. Obe ste grozno zanemarjene in zdihujete po boljših časih, pa jih ne boste še tako kmalo pričakale, ker farno cerkev dostojno za toliko farno popraviti — in še v gotiškem slogu (vsaka drugačna poprava, če še tako lepa, je le skaza) — bi potrebovalo veliko pomoči in radodarnosti. Tudi pokopališče, ako izvzameš rako gosp. Obrezove rodovine in dva druga kamnita spominka, je revno in res žalostno.

Tretja podružnica sv. Lovrenca je v Dolenji vasi. Ta vas je pičel četrtilje ure od Cerknice proti jugozapadu, dolga je četrtilje ure in šteje 101 hiš, ki stojé na desnem in levem bregu ob cerkniškem potoku. Ustno sporočilo pravi, da je stala nekdaž ta vas bolj tje proti Javorniku na hribčku, ki mu je še zdaj ime Tržišče, pa razdjana po sovražnikih se je preselila bliže Cerknice, kjer zdaj stoji. Ima 3 žage, dva malna in 1 opečnico. Izvrstna v cerkvi je podoba sv. Lovrenca, malana na platno od res umetne roke in vredna, da se pogleda.

Četrta podružnica je sv. Volbenka v Zevšu. Ta vas je pol ure od Cerknice proti zapadu in šteje 15 hiš. Na prijaznem oblem hribčku, zraven nje pa stoji velika prostorna cerkev posvečena sv. Volbenku. Zidal jo je že večkrat hvalno omenjeni Gregor Črvič v podobi križa na tem prijaznem hribčku, ki ga Valvazor „Rosenbüchel“ — „Cvetličnik“ imenuje. Bila je ta cerkev nekdaž romarska. Imenitna shoda sta bila tukaj vsako leto velikonočni in binkoštni torek, kamor so prihajali pobožni od vseh strani, tudi od daljnih krajev, iskat tukaj dušne in telesne pomoči. Valvazor omenja tudi čudežev, ki so se tukaj godili in zastran kterih so bile preiskave in obravnave med Dunajem in Rimom. Prav bi bilo, namesti da se vodijo farmani zlasti binkoštni torek v procesii vèn iz fare, naj bi se rajše tukaj spet ponovila nekdanja Božja pot, kar bi koristilo tudi cerkvi sami, ker majhna soseska je ne more v dobrem stanu ohraniti, in tako razpada, kar so predniki lepega postavili. Ne izmišljajmo si toliko novih reči, marveč skrbimo, da ohranimo stare, hvalevredne v dobrem stanu, in da opuščene, pa koristne zopet oživljamo. V tej cerkvi je posebno lepa podoba sv. Jožefa na stranskem oltarji, malana na platno. — Ne dalje od tukaj, nazaj proti Cerknici — v Brodecu je stala nekdaž cerkev sv. Jakoba, ki so jo pa ob cesar Jožefovem času do tal podrli in še kamnje v zemlji ni imelo mirú, ampak izruvali so ga delavci pred 4 leti in ga porabili za novo ondi peljano cesto.

Peta podružnica je že sprva omenjena sv. Urha na Rakeku.

Šesta podružnica je sv. Petra na Jezeru. Ta vas je pičle pol ure od Cerknice proti jezeru in šteje 44 hiš. Ob veliki povodnji zapodí jezero tukajšne prebivavce v nadstropja pod streho, ali pa morajo bežati pred njim v Cerknico. Tukaj prebiva vrlí možak, Gregor Kebe. Že velik se je še le začel učiti, brati in pisati in s svojo bistro glavo jo je pritiral tako deleč, da je pohvalno dopisaval po domače gosposkam in je spisal tudi marsikteri sostavek našim ljubim „Novicam“.

Sedma podružnica je sv. Vida v Martnjaku. Ta vas stoji ob cesti, ki pelje od Cerknice proti Ložu in je bila 10. avgusta 1861 zvečer ob 6. pogorela, cesar ne bo tako hitro pozabila. Šteje kakih 45 hiš. Cerkvica